

RAPPORT

Evalueringsrapport 4

Evaluering af projekt Sproggaven i Fredensborg Kommune 2019

– med fokus på den nærværende samtale

FREDENSBORG
KOMMUNE

NATIONALT
VIDENCENTER
FOR LÆSNING

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
Overordnede konklusioner og anbefalinger.....	4
Overordnede konklusioner for 2019's fokus: den nærværende samtale	4
Ledelsesmæssig opbakning	5
Videndeling	5
Literacy, leg og læringsmiljø	6
Analyser og anbefalinger for efteråret 2019's fokus: den nærværende samtale	6
Nærværende samtale i inderum	6
Nærværende samtale i uderum	7
Åbnende samtaler	8
Kompetenceudvikling og videndeling	9
Ledelse.....	10
Forældresamarbejde	11

Evalueringsrapport 4. Evaluering af Projekt Sproggaven i Fredensborg Kommune 2019 – med fokus på den nærværende samtale

Af Christian Balslev van Randwijk, ph.d., proceskonsulent, og Bonnie Vittrup,
adjunkt, Københavns Professionshøjskole

Nationalt Videncenter for Læsning, december 2019

Hele eller dele af rapporten må gengives med tilladelse fra Nationalt

Indledning

Denne rapport, Evalueringsrapport 4, gør status på analyser og anbefalinger vedrørende literacy, leg og læringsmiljø fra Evalueringsrapport 3 samt undersøger det nye fokus i 2019 på den nærværende samtale.

Datagrundlaget for evalueringsrapporten er otte institutionsbesøg af 1-3 timers varighed, hvor vi har undersøgt, hvordan ledere og pædagogiske medarbejdere (i dagtilbud) implementerer de aktioner og forløb, som har været igangsat i dette års fokus for Sproggaven: den nærværende samtale. I efteråret 2019 har alle deltagende pædagoger arbejdet med at understøtte den nærværende samtale.

Sammenlagt har vi:

- besøgt otte institutioner
- observeret fem live aktioner og fem videoptagelser med fokus på den nærværende samtale
- gennemført interviews med i alt ni ledere
- gennemført interviews med 15 pædagogiske medarbejdere.

Alle data er dokumenteret i feltnoter.

Evalueringen er gennemført i november 2019 af Christian Balslev van Randwijk, proceskonsulent, og Bonnie Vittrup, adjunkt på Læreruddannelsen på Københavns Professionshøjskole, på vegne af Nationalt Videncenter for Læsning (NVL).

Nedenfor (i Overordnede konklusioner og anbefalinger) gives overordnede konklusioner fra evalueringen af Sproggaven 2019 samt opfølgning på de anbefalinger, der blev givet i Evalueringsrapport 3 for 2018. Dernæst (i Analyser og anbefalinger) peger vi på de punkter, som er relevante for 2019's undersøgelsesspørgsmål. Disse udfoldes via analyser, eksempler og efterfølgende anbefalinger.

Overordnede konklusioner og anbefalinger

Overordnede konklusioner for 2019's fokus: den nærværende samtale

Status: Både pædagoger og ledelse vurderer arbejdet med den nærværende samtale som værende meget relevant. Alle peger på, at der er særligt potentiale i at have opmærksomhed på forstyrrelser, både indre og ydre. Forstyrrelser er et område, der vil have fokus og prioritet, også efter projektperiodens afslutning. De fleste peger også på, at der er særligt potentiale i at have nærværende samtaler i mindre grupper.

Samtidig giver alle udtryk for, at de tidligere års erfaringer med sprog- og literacyunderstøttende arbejde har gjort dem bedre rustede til fortsat at arbejde med emnet inden for den nærværende samtale. Mange giver udtryk for, at dette har været en læring, der vil være af blivende værdi. Oplæg med efterfølgende mulighed for diskussion, aktionslæringsforløb med videooptagelser og konsulentbesøg med feedback fremhæves som gode katalysatorer for at arbejde bevidst med den nærværende samtale, fx ved fokus på samtaler, der åbner eller lukker for børns sproglige deltagelsesmuligheder. Flere steder gives der udtryk for en decideret feedback-kultur, som har været hjulpet på vej af projektet, og som fortsat vil være en del af institutionernes måde at arbejde på.

Af interviews, videooptagelser og observationer fremgår det, at alle institutioner arbejder med forskellige måder at have nærværende samtaler på. Det fremgår ligeledes, at alle institutioner arbejder med at have nærværende samtaler forskellige steder i inderum og uderum. Der er flere ideer til tilrettelæggelsen af rammer for den nærværende samtale og sproglige interaktioner på tegnebrættet, fx ved fysisk organisering af muligheder for nærværende samspil og sproglige interaktioner i inderum og uderum samt strukturering af forstyrrelsesfrie zoner og tidspunkter. Nogle formulerer en usikkerhed i, hvor meget og hvordan sproget skal fylde i samtalen, fx med de yngste børn eller børn, der ikke viser interesse i at samtale. Flere formulerer også en usikkerhed i, hvordan de sprogligt interagerer for at holde samtalen åben.

Anbefaling: Vi anbefaler, at der fortsat arbejdes med faglig understøttelse, herunder fortsat mulighed for videndeling af pædagogernes arbejde med det sprog- og literacyunderstøttende fokus i nærværende samtaler, således at årets fokus konsolideres yderligere. Vi anbefaler også at udvikle rammerne for mulige samtaler i både inderum og uderum. Endvidere anbefaler vi fortsat at understøtte mulighederne for en opbygning af evalueringskultur i institutionerne.

Ledelsesmæssig opbakning

I tredje evalueringsrapport fremgik det, at den ledelsesmæssige opbakning og prioritering af sprog og literacyunderstøttende pædagogisk arbejde er til stede og også afgørende for, at sprog og literacy fortsat forankres i institutionerne.

Status og anbefaling:

Medarbejdere på tværs af institutioner giver udtryk for en tydelig prioritering af arbejdet med den nærværende samtale og et generelt velstruktureret og velunderstøttet aktionsarbejde. Endvidere giver lederne udtryk for, at de har haft det nødvendige ledelsesrum til at kunne implementere og supportere aktionerne. Sproggaven har tillige været hjulpet af en passende fleksibilitet i projektorganiseringen og har smidigt kunnet indgå i institutionernes daglige arbejde. Flere ledere fremhæver, at der på baggrund af Sproggaven arbejdes kompetent og med større opmærksomhed på det sprog- og literacyunderstøttende fokus.

- Vi anbefaler at fastholde det ledelsesmæssige fokus på arbejdet med sprog og literacy i den nærværende samtale, således at der videreudvikles og fastholdes et fælles fagligt sprog om dette.
- Vi anbefaler, at man fortsat arbejder med projekter i en smidig organisering, hvor muligheder for synergi mellem institutionernes daglige arbejde og øvrige indsatser og projekter styrkes.

Videndeling

I tredje evalueringsrapport fremgik det, at pædagogerne oplever sig fagligt rustede til at varetage opgaverne med Sproggavens fokus for 2016, 2017 og 2018, og at pædagogerne i høj grad videndeler om det konkrete arbejde med Sproggaven.

Status og anbefaling: Pædagoger og ledere føler sig fortsat, og flere steder i højere grad end tidligere, rustet til at arbejde med et sprog- og literacyunderstøttende fokus. Vi anbefaler at fortsætte det strukturerede arbejde med pædagogernes videndeling med hinanden, især på tværs af stuerne, og også med opmærksomhed på at udveksle faglighed og erfaringer om sprog og literacy med nye medarbejdere. Det er desuden vigtigt for implementeringen fortsat at have fokus på udveksling mellem institutioner og også på tværs af bysamfundene.

Literacy, leg og læringsmiljø

I Evalueringsrapport 3 fremgik det, at arbejdet med sprog- og literacyunderstøttende leg samt design af læringsmiljø vurderes som meget relevant, og at især udemiljøet har et stort potentiale i arbejdet med sprog- og literacyunderstøttende leg. Endvidere fremgik det, at der er flere ideer under realisering, bl.a. ved omstrukturering af udemiljø.

Status og anbefaling: Af interview og observation fremgår det, at sprog- og literacyunderstøttende leg fortsat vurderes som relevant og meningsfuldt at udvikle. Nogle institutioner peger på, at de ikke er i mål med omstruktureringen af udemiljøerne. Vi anbefaler, at der fortsat arbejdes med udviklingen af sprog- og literacyunderstøttende leg i både inde- og udemiljø.

Analyser og anbefalinger for efteråret 2019's fokus: den nærværende samtale

Nærværende samtale i inderum

Dette års fokus i Sproggaven har blandt andet været forskellige måder at have nærværende samtaler på, deraf hvilke muligheder for nærværende samtaler som inderum knytter an til. Institutionerne er meget positive over for at tilrettelægge inderummene med muligheder for nærværende samtaler, og institutionerne arbejder systematisk med at indrette sproglige aktiviteter i inderummene i overensstemmelse hermed.

Anbefalinger fra institutioner:

- Fortsat arbejde med strukturering af forstyrrelsesfrie zoner og tidspunkter, der bevirker, at børn og pædagoger kan fordybe sig med færre ydre og indre afbrydelser i både spontane og planlagte samtaler
- Fortsat arbejde med strukturering af børnegrupper, der bevirker, at børn og pædagoger kan have mulighed for nærværende samtaler i mindre grupper
- Fortsat arbejde med at tilrettelægge inderum med anknytning til kufferterne med bøger og genstande, så disses temaer og fysiske udtryk får fortsat liv ind i de børneinitierede og vokseninitierede samtaler
- Fortsat arbejde med at tilrettelægge muligheder for samtale i forlængelse af hverdagens rutiner, fx ved spisesituationer og oprydning.

Anbefalinger fra NVL:

- Fortsat arbejde med at strukturere forstyrrelsesfrie zoner og tidspunkter, således at tema og spørgsmål i samtalen kan fortsætte uden afbrydelser, hvormed der opstår mulighed for flere sproglige interaktioner mellem barnet og pædagogen
- Fortsat arbejde med, hvordan bøger, figurer og genstande kan igangsætte, strække og opretholde samtaler og sproglige interaktioner mellem børn og mellem børn og pædagoger
- Fortsat arbejde med et fokus på, at den nærværende samtale også omfavner barnets livsverden med for barnet meningsfulde samtaler og udtryk, og at samtaler også kan omfavne interaktioner med brug af fx kropssprog, lyde og fagter.

Observationseksempler på nærværende samtaler i inderum:

- Puslebordsaktiviteter med samspil og øjenkontakt, der lægger op til samtaler
- Borddækning, spisesituationer og lignende rutiner, der knytter an til samtaler om den konkrete rutine eller andre meningsfulde og relevante temaer
- Omsorgssituationer, fx hvor der trøstes, spørges og lyttes til barnets oplevelser
- Rollelege og forhandlinger mellem børn
- Dialogisk læsning i mindre grupper med mulighed for åbning af samtale
- Samtale om genstande og figurer (også børneproducerede), fx inden for et betydningsdomæne som kæledyr, køkkenredskaber og julehøjtiden
- Hjørner og kroge indrettet til små grupper
- Tal, bogstaver og billeder, der knytter an til sprogkuffertens bøger med mulighed for åbning af samtale
- Plancher med billeder og tekst i børnehøjde fra børnehavens aktiviteter, fx ture og besøg.

Nærværende samtale i uderum

Dette års fokus i Sproggaven har blandt andet været forskellige måder at have nærværende samtaler på, deraf hvilke muligheder for nærværende samtaler som uderummene knytter an til. Institutionerne er meget positive over for at udvikle sproglige aktiviteter i deres uderum.

De fleste institutioner ser et stort potentiale i at udvikle sprog og literacy i nærværende samtaler i uderummene. De har flere positive erfaringer med nærværende samtaler i uderummene og føler sig desuden mere rustede til at tage disse samtaler, eftersom samtalerne oftest knytter an til konkrete genstande i naturen, der kan åbne for et sprog- og literacyunderstøttende fokus.

Institutionerne ser samtidig et potentiale i uderummet i arbejdet med at udvikle børns samtaler med hinanden, da børnene har mange muligheder for sproglige interaktioner i henholdsvis større

og mindre grupper udenfor, og disse som oftest er initieret af børnene selv med afsæt i interesser og motivation.

Anbefalinger fra institutioner:

- Fortsat arbejde med at udvikle og rammesætte aktiviteter i uderum, der inviterer til nærværende samtaler og sproglige interaktioner
- Fortsat have opmærksomhed på, hvad børnene selv kommer med af ideer og interesser og støtte og strække samtalen derudfra.

Anbefalinger fra NVL:

- Fortsat arbejde med indretning af uderum og udvikling af aktiviteter, så forskellige måder at have nærværende samtaler på, fx ved at tage del i samtaler ved at følge børnenes spor, understøttes og forankres i institutionens systematiske arbejde med sprog og literacy
- Udveksling (på medarbejderniveau) af ideer og initiativer til, hvordan nærværende samtaler og sproglige interaktioner i uderummene kan understøttes og udvikles. Både på tværs af institutioner inden for samme bysamfund, men også på tværs af bysamfundene
- Styrke observation og evaluering af hinandens sproglige interaktioner i uderum med fokus på både vokseninitierede og børneinitierede samtaler.

Observationseksempler på nærværende samtaler i uderum:

- Udearealer, der inviterer til forskellige aktiviteter og sproglige interaktioner, såsom køkken- og urtehave, udestuer og udekøkkener, baner til boldspil, tavler i børnehøjde
- Små områder med indrettede fortællehjørner
- Ekskursioner, hvor naturen eller bylandskab naturligt inviterer til nærværende samtaler og fordybelse i sproglige interaktioner.

Åbnende samtaler

Fokus i Sproggaven i år har desuden været at udvikle samtaler, som åbner for større sproglig deltagelse og opretholder og forlænger samtalerne. Institutioner har igangsat aktioner med intentioner om åbne samtaler, og de har været positive over for at få øje på børnenes spor og gribe disse, således at der opstår mulighed for at strække børnenes sproglige interaktioner.

Af interviewene fremgik, at pædagogerne oplevede både gevinster og udfordringer i arbejdet med at være mere nærværende i samtaler og strække børnenes sprog. Særlige gevinster har været at få styrket et refleksivt blik på egen sproglig praksis og måder at være nærværende på samt en

synliggørelse af værdien i de spontant opståede samtaler. Særlige udfordringer har været at kunne slippe den planlagte agenda og undervisningstonen, når der samtidig skulle være læring i samtalen. Desuden gav pædagogerne udtryk for, at det kunne være svært at vurdere, hvornår og hvordan de skulle understøtte samtaler og samtidig ikke komme til at overtage dem.

Anbefalinger fra institutioner:

- Fortsat arbejde med at prioritere opmærksomhed på spontane samtaler og andre samspil, initieret af barnet
- At prioritere samtaler med et barn eller mindre grupper
- Være opmærksom på at følge barnets signaler og spor, også de stille børn
- Tilrettelægge aktiviteter med færre låste opgaver
- Agere som eksemplariske rollemodeller, fx ved ikke at afbryde og anvende åbnende spørgsmål.

Anbefalinger fra NVL:

- Vi anbefaler at arbejde videre med fælles forståelser af samtaler og samtaleformer, der virker åbnende for børnenes sproglige deltagelsesmuligheder, og strækker sproget
- Fortsat at have fokus på måder at være nærværende på i de sproglige interaktioner, især ved at følge børnenes interesser og spor.

Observationseksempler på åbnende samtaler:

- Børnenes beskrivelser af, hvordan og hvorfor de klipper juleklip og laver julegaver
- Børnenes fortællinger om rejseoplevelser
- Skabe trygge samtalerum og -situationer med udgangspunkt i barnets interesser eller hverdagens rutiner
- Børns leg igangsat af pædagoger, der byder ind med ideer og spørgsmål til at opretholde legen.

Kompetenceudvikling og videndeling

Som det også fremgår af opfølgningen af Evalueringsrapport 3 for 2018 under Overordnede konklusioner og anbefalinger, så vi gennem interview og observation et styrket arbejde med medarbejdernes videndeling og kompetenceudvikling. I mange institutioner er arbejdet med den nærværende samtale, og sprog og literacy i øvrigt, et fast punkt på ugentlige møder. I alle institutioner blev der talt meget positivt om besøg fra de eksterne konsulenter. Dette havde

bidraget positivt til medarbejdernes kompetenceudvikling, men også flere steder til etableringen af en egentlig feedback – og evalueringskultur – hvor der, på baggrund af videooptagelser og/eller observation, var mulighed for konstruktiv feedback fra både eksterne konsulenter, ledere og kolleger.

Anbefalinger fra institutioner:

- Det anbefales at fortsætte understøttelsen af arbejdet med feedback og evaluering, både med pædagogiske medarbejdere og ledere, men også om muligt med eksterne konsulenter
- Flere institutioner anbefaler særligt at fortsætte med videooptagelser som led i en styrket feedback- og evalueringskultur.

Anbefalinger fra NVL:

- Et fortsat og udvidet arbejde med videooptagelser og feedback, både kollegial, ledelsesmæssig og ekstern, vil styrke forankringen af projektet og sikre en blivende værdi heraf i institutionerne.

Ledelse

Interviews med medarbejdere giver et billede af et projektarbejde, der har en tydelig ledelsesmæssig prioritering, og som på tværs af institutionerne er velunderstøttet af lederne. Medarbejderne oplever, at der er plads og tid til arbejdet med den nærværende samtale, og også til individuel feedback om samme.

Interviews med ledere tegner et ensartet billede af et velunderstøttet projekt, hvor lederne dels har mulighed for videndeling og planlægning på tværs af institutioner, dels har opbakning ”oppefra” til det fornødne ledelsesrum for en succesfuld implementering af projektet. Alle ledere gav udtryk for, at projektet har haft en større fleksibilitet end tidligere, og at den nærværende samtale desuden har en klar synergi med den styrkede pædagogiske læreplan, hvilket har understøttet arbejdet med projektet yderligere.

Nogle ledere peger på, at dette års fokus med den nærværende samtale har skabt mere dialog og refleksion blandt medarbejdere samt en større opmærksomhed på, hvordan børn og voksne taler sammen, herunder forskel på undervisningstone og udvekslingstone. Alle ledere giver udtryk for en særlig opmærksomhed på udvikling af en struktur, der skaber færre forstyrrelser, og at det er vigtigt fortsat at understøtte og videreudvikle Sproggavens fokus på sprog og literacy.

Anbefalinger fra institutioner:

- Det anbefales, at fremtidige projekter indtænkes i allerede igangværende indsats, da dette vil understøtte implementeringen og også reducere ressourceforbrug
- Det anbefales at udvide fleksibiliteten i projekter fremadrettet, således at der stadig er en klar retning for projektet, men at institutionerne har større mulighed for at gøre projektet til "deres eget"
- Det anbefales fortsat at understøtte mulighederne for tværinstitutionel organisering og videndeling.

Anbefalinger fra NVL:

- Fortsat prioritere den nærværende samtale på dagsordenen samt rammesætte de pædagogiske medarbejders muligheder for videndeling og feedback, også med særligt henblik på nye medarbejdere
- Støtte til implementering af Sproggavens fokus, både den nærværende samtale, men også arbejdet med udvidet dialogisk læsning, sprog i hverdagens rutine samt lege og literacymiljøer.

Forældresamarbejde

Interviews med pædagoger og ledere viser, at der er stor forskel på, i hvor høj grad forældrene engagerer sig og udnytter potentialet i den nærværende samtale i hjemmet. Både pædagoger og ledelse peger i den forbindelse på en socioøkonomisk diversitet i forældrepopulationen. Nogle pædagoger oplever, at sproget kan skabe en barriere på trods af forældrenes engagement. De fleste institutioner arbejder fortsat på forskellig vis med at inddrage forældrene i Sproggaven, fx ved at samtale med forældrene om de bøger, der læses i hjemmet, og om måder at have samtaler på hjemme.

Anbefalinger fra institutioner:

- Fortsat at lade forældre låne en sprogkuffert med hjem
- Det anbefales at udvikle konkrete samtaleformer eller materialer, som forældrene kan bruge som afsæt for nærværende samtaler
- Opfordre forældre til at have nærværende samtaler om børnenes dag
- Det anbefales at dele den løbende projektdokumentation med forældre for at understøtte deres viden om sprog- og literacyunderstøttende aktiviteter.

Anbefalinger fra NVL:

- Fortsat arbejde med et fokus på, hvordan forældrene kan inddrages med de kompetencer og ressourcer, de har
- Fortsat synliggøre de sprog- og literacyunderstøttende aktiviteter i form af fx billeder og udstillinger (af børns produktioner)
- Det anbefales at videndele institutionerne imellem om, hvordan forældresamarbejdet om nærværende samtaler etableres, fx hvordan institutionernes arbejde med nærværende samtaler kan formidles på forældremøderne (indhold og form).